

Opinnäytetyö (AMK)
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipalvelutyö
2014

Mirka Nisula

HERRALAN TUKIASUMISYKSIKÖ PERHEILLE

– Toimintasuunnitelman kehittäminen
työyhteisössä.

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Mirka Nisula

HERRALAN TUKIASUMISYKSIKÖ PERHEILLE- TOIMINTASUUNNITELMAN KEHITTÄMINEN TYÖYHTEISÖSSÄ

Saariston Lapset oy on lastensuojelun sijaishuollon palveluja tuottava yritys, jolla on tällä hetkellä ammatillinen perhekoti Naantalissa Velkualla. Yrityksen tavoitteena on laajentua lastensuojelun avohuollon palveluihin ja erityisesti kokonaisia perheitä kuntouttavaan työskentelyyn. Kehittämishanke kertoo Saariston Lapset oy:n uudenlaisen palvelumallin toimintasuunnitelman kehittämisestä työyhteisössä. Kehittämisessä oli mukana pienen yrityksen koko henkilökunta, yhteensä viisi ihmistä. Lisäksi kehittämisen aikana konsultoitiin pääkaupunkiseudulla lastensuojelun asiakasohjausryhmässä toimivaa työntekijää.

Toimintasuunnitelma on luotu perheiden tukipalveluasumisyksikköä varten. Tukiasumisyksikkö sijoittuu laitoksissa annettavan ja kotiin tehtävän perhekuntoutuksen väliin. Perheiden asuminen on itsenäistä mutta tuettua. Tukiasumisyksikön pihapiirissä asuu tukiperhe, joka työskentelee asiakkaiden kanssa kuntouttavasti ja tavoitteellisesti. Lisäksi asiakkaat tapaavat säännöllisesti psykoterapeuttia.

Kehittämishankkeessa on kuvattu uuteen palveluun kuuluvia työmenetelmiä. Näitä ovat dialogisuus, kiintymyssuhdepohjainen työskentely, voimavarakeskeisyys sekä elämyksellinen seikkailutoiminta. Työmenetelmät on koottu yhdessä työryhmän kanssa, ja ne muodostavat pohjan annetulle palvelulle.

Toimintasuunnitelma valmistui kolmen työyhteisön kehittämispäivän aikana. Kehittämishankkeen menetelminä käytettiin dialogista sekä reflektoivaa keskustelua, mind map-työskentelyä sekä asiantuntijan konsultaatioita. Toimintasuunnitelma on kolmen sivun pituinen, lyhyt ja ytimekäs kokonaisuus josta käy ilmi palvelun sekä yksikön kuvaus, yrityksen työmenetelmät, asiakasryhmät sekä henkilöstörakenne. Toimintasuunnitelma toimii myös yrityksen mainoksena. Lisäksi se kuuluu yrityksen laadunvalvontaan.

ASIASANAT:

tukiasuminen, perhekuntoutus, toimintasuunnitelma

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme in Social services| Social services

5.5.2014 | 41

Liisa Pirinen

Mirka Nisula

HERRALA'S SUPPORT RESIDENCE UNIT FOR FAMILIES- DEVELOPMENT OF THE ACTIVITY PLAN IN THE WORKING COMMUNITY

A company producing foster care services in child welfare, Saariston Lapset oy is currently running a professional family home on the island of Velkua in Naantali. The company aims at expanding its operations to non-institutional social care services and particularly rehabilitation work for whole families. Implemented as a development project, the thesis describes a new kind of service model by Saariston Lapset oy for the development of the operation model in a working community. The whole personnel of the small company, i.e. a total of five people, participated in the development. Moreover, an employee working in the customer guidance group in child welfare in the Helsinki Metropolitan area was consulted during the development project.

The action plan has been created for a support service centre for families. The support residence unit is situated between institutional care and family rehabilitation services given in homes. The families live independently, but receive support. A supporting family resides in the same yard and works together with the customers in a rehabilitating and goal-oriented way. Moreover, the customers see a psychotherapist on a regular basis.

The development work illustrates the working methods included in the new service. These methods include dialogues, working based on attachment relations, resource orientation and adventures rich in experiences. The working methods gathered together with the working group form a basis for the services provided.

The action plan was completed during three days of development of the working community. The development methods used included dialogue and reflective discussion, mind map working and consultations with an expert. Comprising of three pages, the action plan is a short and concise description of the service and unit, the working methods of the company, customer groups and personnel structure. Moreover, the action plan acts as an advertisement and is included in the quality control of the company.

KEYWORDS:

Support residence unit for families, family rehabilitation, the activity plan

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 LÄHTÖTILANNE	7
2.1 Saariston Lapset oy	7
2.2 Kehittämishankkeen taustat, tavoitteet ja tehtävä	8
3 TOIMINTASUUNNITELMA	12
3.1 Toimintasuunnitelman sisältö	12
3.2 Toimintasuunnitelman perusteet	12
4 KUNTOUTTAVAT TYÖMENETELMÄT	14
4.1 Asiakastyöskentelyn pääkohdat	14
4.2 Lastensuojelullinen perhekuntoutus	15
4.3 Dialogisuus	17
4.4 Voimavarakeskeisyys	19
4.5 Kiintymyssuhdepohjainen työskentely	20
3.4 Elämyksellinen seikkailutoiminta	24
5 KEHITTÄMISHANKKEEN PROSESSIN KUVAUS JA TULOKSET	26
5.1 Prosessikaavio	26
5.2 Kehittämishankkeen alkutilanne	27
5.3 Työryhmän suunnittelupäivät	28
5.4 Valmis tuotos eli toimintasuunnitelma	33
6 KEHITTÄMISHANKKEEN ARVIOINTI	34
6.1 Tuotoksen arviointi	34
6.2 Prosessin arviointi	35
6.3 Ammatillinen arviointi	36
LÄHTEET	39

KUVAT

Kuva 1. Kuva Palvan saaresta. Copyright Mirka Nisula 2014.

Kuva 2. Herralan tukiasumisyksikkö ulkoa. Copyright Jani Grönroos 2014.

Kuva 3. Palvan saaren monipuolista maastoa elämystoimintaan. Copyright Mirka Nisula 2014.

KUVIOT

Kuvio 1. Yksilön roolit .Copyright Mirka Nisula 2014

Kuvio 2. Herralan tukiasumisyksikön suunnitteluprosessin kuvaus. Copyright Mirka Nisula 2014

Kuvio 3. Herralan kuntouttava prosessi. Copyright Saariston Lapset oy 2014

TAULUKOT

Taulukko 1. Kodin ulkopuolelle sijoitettuna olleet lapset ja nuoret sekä niistä huostassa olleet ja kiireellisesti sijoitetut lapset vuosina 1991- 2012. THL 2014.

1 JOHDANTO

Lähdin pohtimaan oman kehittämishankkeeni aihetta heti opintojeni alussa. Meillä on oma yritys Saariston Lapset oy, joka on tuottanut tähän mennessä lastensuojelun sijaishuollon palvelua ammatillisena perhekotina. Tarkoituksenamme on muuttaa tai laajentaa toimintaamme lastensuojelun alueella sijaishuollosta kohti avohuoltoa. Olemme investoineet sopiviin tiloihin ja toiminnan suunnittelu on ollut käynnissä jo pidempään, itse asiassa useamman vuoden.

Olemme pohtineet juuri meidän ympäristöömme ja ideologiaamme sopivaa toimintaa, joka olisi mielekästä ja tavoitteellista. Lastensuojelun avohuollon palveluna toimiva kokonaisia perheitä kuntouttava työskentely alkoi kirkastua mielisämme. Oma työhistoriani lastensuojelussa, lähinnä sijaishuollossa sekä perhetyössä avohuollossa, on antanut potkua idean kasvattamiselle konkreettiseksi. Lisäksi omat jatko- opintoni perhe- ja pariterapian psykoterapeutiksi ovat vauhdittaneet ajatusta. Ajatuksenamme on perustaa tukiasumisyksikkö perheille. Tukiasumisyksikkö sijoittuu laitospäiväkotin perhekuntoutuksen ja kotiin tehtävän perhetyön välimaastoon.

Toimijoina meidän yrityksessämme ovat olleet minä, perhekodin äiti, joka olen koulutukseltani sosiaaliohjaaja, pian sosionomi AMK sekä perhe- ja pariterapian psykoterapeutti- opiskelija, mieheni, nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja, yrityksemme toimitusjohtaja sekä perhekodin isä. Lisäksi kehittämishankkeessa ovat olleet mukana yrityksemme kolme muuta työntekijää jotka ovat ammateiltaan sosionomi AMK, sairaanhoitaja sekä seikkailuohjaaja- lähihoitaja- opiskelija. Sukupuolijakauma oli kolme naista ja kaksi miestä. Uuden yritysideoita pyörittelyssä on ollut mukana myös lukuisa joukko ystäviämme, jotka toimivat sosiaalialan ammattilaisina erilaisissa toimipisteissä.

2 LÄHTÖTILANNE

2.1 Saariston Lapset oy

Saariston Lapset oy on yksityisiä sosiaalipalveluja tuottava yritys. Olemme toimineet vuodesta 2010 lähtien. Meillä on sijaishuollon palveluja tuottava ammatillinen perhekoti nimeltään Herrala. Herralan perhekoti sijaitsee Naantalissa, saaristossa Velkualla. Perhekoti on Palvan saarella, lossimatkan päässä mantereelta ja tiestöistä. Matkaa meiltä Turkuun on 45 kilometriä, Naantaliin 30 kilometriä ja Raisioon 40 kilometriä.

Kuva 1. Kuva Palvan saaresta

Palvan saarella sijaitsee myös pieni noin 35 oppilaan kyläkoulu. Velkuan koulussa on mahdollista käydä esikoulu sekä alakoulu, ja vielä toistaiseksi myös yläkoulu. Velkualla Teersalossa sijaitsee myös yhteispalvelukeskus Kummeli, jossa sijaitsee asiointipalvelut, kirjasto, terveydenhoitajan palvelut, ryhmäperhepäivähoito sekä vanhuspalvelut.

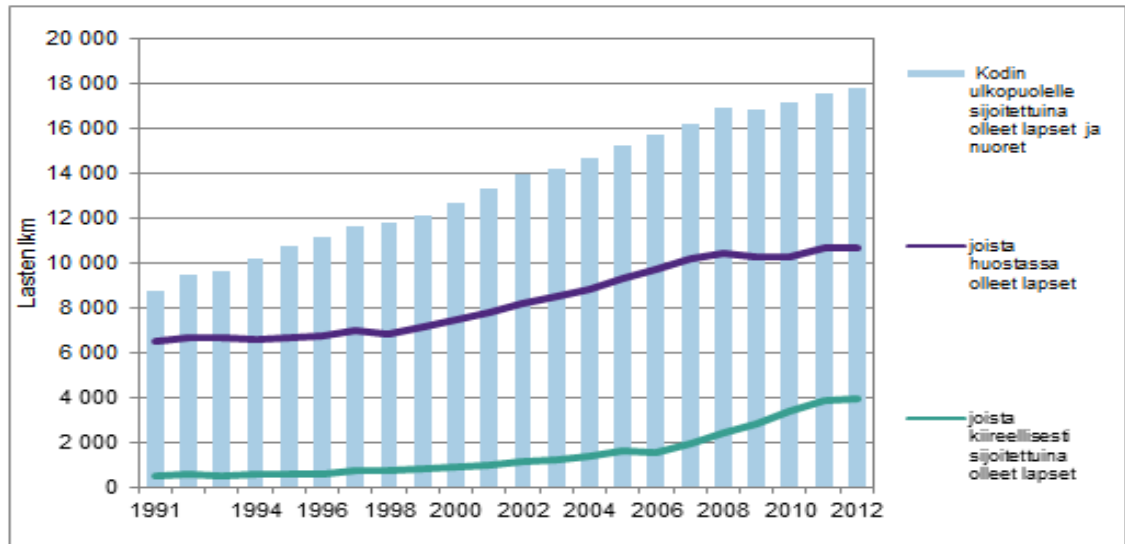
Herralan perhekoti sijaitsee keskellä saarta. Merenrantaan on matkaa noin puoli kilometriä. Herrala on vanha saaristolaitila, johon kuuluu olennaisena osana pienimuotoinen maa- ja metsätalouden harjoittaminen. Herralan tilaan kuuluu erinomaiset ulkoilumaastot metsineen ja kallioineen sekä omat rannat virkistys- sekä veneilykäyttöön. (www.saaristonlapset.fi.)

Herralan pihapiiriin on remontoitu asuinkäyttöön navettana aikaisemmin toiminut maatalousrakennus. Navetta remontoitiin asuinkäyttöön sitä silmällä pitäen, että tiloista tulisi mahdollisimman monipuoliset ja sopivat perheiden kuntouttamiseen. Navetan asuintilat sijaitsevat yhdessä kerroksessa, ja yläkertaan on remontoitu lankkulattiainen vanhan ajan navetanvintti. Siellä on mahdollista pitää pienimuotoisia tilaisuuksia tai sitä voi hyödyntää harrastekäytössä lasten kanssa.

2.2 Kehittämishankkeen taustat, tavoitteet ja tehtävä

Sijaishuollossa useita vuosia työskennelleenä haluamme kehittää yrityksessämme nimenomaan ennaltaehkäisevää avohuollollista toimintaa. Sijaishuolлонkin ensisijainen tavoite on saattaa perheet yhteen ja tästä lähtökohdasta olemme suunnitelleet uutta yksikköämme. Tavoitteenamme on se, ettei perheiden tarvitse koskaan hajota. Huostaanotto on niin rajua toimenpide että sen ehkäisemiseksi on tehtävä kaikki mahdollinen. Huostaanotot ovat olleet kasvussa vuosien saatossa kuten seuraava taulukko asiaa kuvaa.

Taulukko 1. Kodin ulkopuolelle sijoitettuna olleet lapset ja nuoret sekä niistä huostassa olleet ja kiireellisesti sijoitetut lapset vuosina 1991- 2012. (THL 2014).

Ideanamme on perustaa perheille suunnattu tukiasumisyksikkö. Yksikössä voi asua kolmesta kuukaudesta kahteen vuoteen. Asumispalvelu on suunnattu esimerkiksi nuorille äideille ensimmäisen lapsen kanssa, uupuneille yksinhuoltajille tai nuorille arjen taitoja harjoitteleville perheille. Vanhempien lievät mielen-terveysongelmat voivat olla perusteena asumiselle tukiasumisyksikössä. Tukiasunto sijaitsee perhekodin pihapiirissä ja perhekodin vanhemmat sekä työntekijät toimivat myös tukiasunnon työntekijöinä ja ohjaajina. Palvelua tarjotaan kuntiin lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Toinen vaihtoehto asunnon käytölle on mahdolliset intensiivijaksot perheille kotiin tehtävän perhetyön ohessa. Tulevaisuudessa aiomme kehittää yrityksen työskentelyä mahdollisesti myös siihen suuntaan.

Lastensuojelulaki (13.4.2007/417) määrittelee avohuollon tukitoimista seuraavaa: ”Avohuollon tukitoimien tarkoituksena on edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä sekä tukea ja vahvistaa vanhempien, huoltajien ja lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kasvatustaitoja - ja mahdollisuuksia.

Avohuollon tukitoimia toteutetaan mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä lapsen ja vanhempien, huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien kanssa.”

Kovin raskailla ongelmilla varustettuja perheitä emme pysty tukiasuntoon ottamaan, koska paikalla ei ole henkilökuntaa jatkuvasti. Lasten turvallisuus ei saa olla vaarassa, eikä vanhemmilla voi olla päihdeongelmaa. Sen sijaan perhe-elämän harjoittelu ja parempien vanhemmuuden taitojen löytäminen on meidän yksikkömme toimintaan kuuluvaa.

Tarkoituksena ei ole perustaa laitostyyppistä intensiivistä perhekuntoutusyksikköä, vaan palvelu on nimenomaan tukiasumisyksikkö, jossa ei ole henkilökuntaa ympärivuorokautisesti paikalla. Tällainen, kevyempi ja silti monin eri tavoin tukeva perheitä kuntouttava malli on vielä toistaiseksi harvinaista Suomessa. Yleensä tukiasunnot nähdään vaihtoehtoina lähinnä lastensuojelun jälkihuollossa täysi-ikäisillä nuorilla, mielenterveyskuntoutujilla tai vammaispalveluissa. Herralan tuottama palvelu on ilmoituksenvaraista toimintaa ja siihen ei haeta niin kutsuttua laitoslupaa.

Tukiasumisyksikkö sijaitsee meidän näkökulmastamme avohuollon perhetyön ja laitosperekuntoutuksen välimaastossa. Perheellä on asunnossa mahdollisuus omaan normaaliin arkeen, kuitenkin tuetusti ja strukturoidusti. Olemme mietti-neet omaa rooliamme työntekijän näkökulmasta lähinnä tukiperhe-tyyppisenä, nimenomaan ohjaavina ja auttavina, ei auktoriteetteina tai valvojina.

Asumisen yhteydessä asiakkaiden kanssa käydään läpi muun muassa seuraavia teemoja: perheen vuorovaikutussuhteet, kiintymyssuhde, perheen vanhempien keskinäinen suhde, lasten psyykinen ja fyysinen vointi, koulu ja päiväkotii, arjen hallinta ja rytmitys, talouden hallinta, vanhempien tulevaisuudensuunnitelmat, työ ja koulutus, perhettä tukevat palvelujärjestelmät, oman itsen huoltaminen, arjessa jaksaminen sekä elämä tukiasumisen jälkeen.

Näiden teemojen käsittelyn ympärille on tarkoituksena käyttää erilaisia menetelmiä sekä työskentelytapoja, jotka edesauttavat perheiden ja niiden jäsenten välistä vuorovaikutusta. Jokaiselle perheelle räätälöidään oma palvelusuunni-

telma, johon kerätään sopivat elementit kuntouttavaan toimintaan. Jos Herralan henkilökunnasta ei löydy riittävää osaamista jollekin osa-alueelle, tuotetaan se alihankintana. Esimerkiksi työhönvalmennus tai velkaneuvonta järjestetään tahoilta, joilla siihen löytyy erityisosaamista.

Kuva 2. Herralan tukiasumisyksikkö ulkoa.

Perheiden kanssa tehtävään työhön kuuluu selkeästi palveluohjaamista ja työntekijöillä on oltava laaja tietämys alueen mahdollisuuksista perheen tukemiseksi. Tärkeintä työskentelyssä on kuitenkin löytää perheen omat voimavarat, jotka auttavat jatkossa selviytymiseen ja arjen hallintaan.

Kehittämishankkeeksi muodostui toimintasuunnitelman tekeminen uuteen yksikköön. Toimintasuunnitelmaa tarvitaan toiminnan käynnistämiseen, palvelun kuvaukseen sekä jäsenyukseksi yritykselle tuotettavasta palvelusta. Päätimme tehdä toimintasuunnitelman yrityksen henkilökunnan kanssa yhteistyössä ja hyödyntää näin jokaisen työntekijän omia osaamisalueita.

3 TOIMINTASUUNNITELMA

3.1 Toimintasuunnitelman sisältö

Valviran yksityisten sosiaalipalvelujen tuottamiseen vaadittavan lupahakemuksen mukaan toimintasuunnitelmassa kerrotaan tiedot yksiköstä, toiminnan sisältö ja laajuus, käytetyt alihankkijat, selvitys asiakaskunnasta, henkilöstösuunnitelma ja rakenne (Valvira 2014).

Toimintasuunnitelmamme tulee toimimaan myös yrityksemme mainonnassa yhtenä käyntikorttina kunnille. Kun toimintasuunnitelma on hyvin ja huolellisesti laadittu, selviää siitä nopeasti palvelun mahdolliselle ostajalle yksikön sopivuus heidän asiakkailleen. Toimintasuunnitelma toimii myös osana yrityksen laadunvalvontaa.

3.2 Toimintasuunnitelman perusteet

Laki yksityisistä sosiaalipalveluista (922/2011) määrittelee perhekuntoutuksen joko luvanvaraiseksi toiminnaksi tai sitten ilmoituksenvaraiseksi toiminnaksi. ”Yksityisten sosiaalipalvelujen tuottajan, joka tuottaa muita kuin ympärivuorokautisia sosiaalipalveluja, on tehtävä kirjallinen ilmoitus toiminnasta ennen sen aloittamista tai olennaista muuttamista kunnan toimielimelle siinä kunnassa, jossa palveluja tuotetaan. Ilmoituksessa on mainittava vastaavat tiedot kuin lupahakemuksessa.”

Lupahakemuksessa on lain mukaan mainittava seuraavat asiat: ”Palvelujen tuottajan nimi, henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus, yhteystiedot sekä yrityksen toimitusjohtajan tai muun liiketoiminnasta vastaavan nimi ja yhteystiedot, niiden toimintayksiköiden nimet ja yhteystiedot, joita varten lupaa haetaan, haettavan luvan perusteella annettavien sosiaalipalvelujen sisältö ja tuottamistapa sekä niiden suunniteltu laajuus kussakin toimintayksikössä, asiakaspaikkojen lukumäärä kussakin yksikössä, vastuuhenkilön nimi, henkilötunnus, yhteystie-

dot, koulutus, työkokemus ja tehtävä toimintayksikössä, muun henkilöstön määrä ja koulutus, tieto rekisteröitymisestä ennakkoperintälaissa (1118/1996) tarkoitettuun työnantajarekisteriin, toiminnan suunniteltu aloituspäivä, asiakirjojen säilyttämispaikka, selvitys asiakasrekisterinpidon keskeisistä periaatteista ja rekisterinpidosta vastaava henkilö sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain (159/2007)20§:n 4 momentissa tarkoitettu tietosuojavastaava sekä palvelujen laadun, turvallisuuden ja asianmukaisuuden arvioimiseksi tarvittavat muut tiedot”.

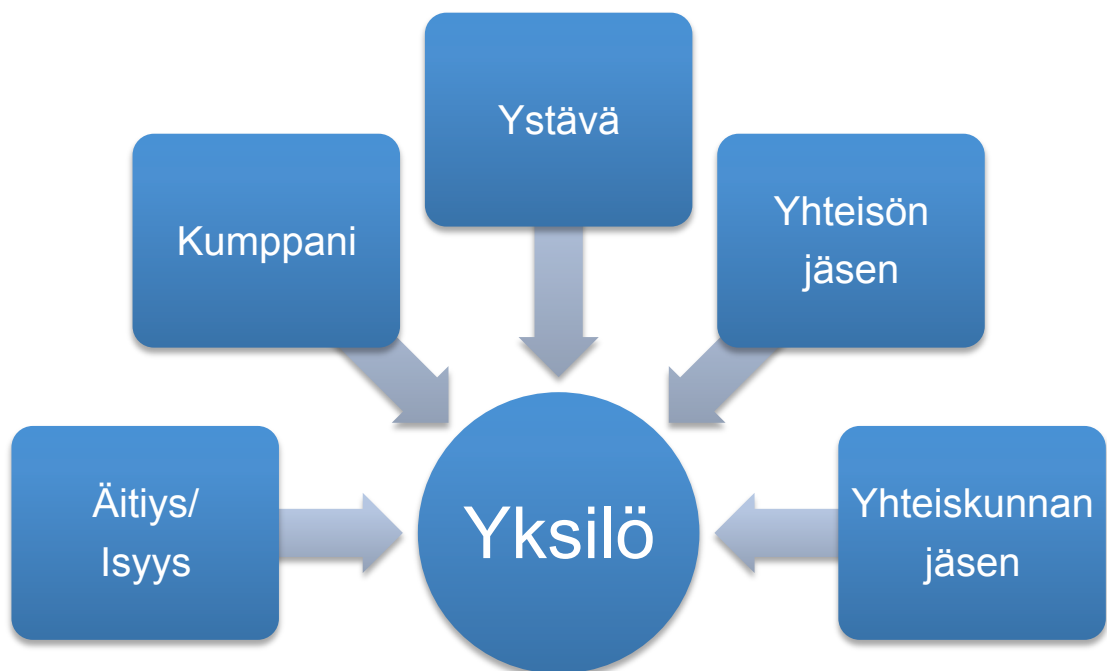
Organisaation on pystyttävä perustelemaan asiakkaille, yhteistyökumppaneille, palvelun ostajille ja itselleen ne menettelyt mitä se käyttää saadakseen muun muassa selville sen, miten asiakkaiden tarpeisiin on pystytty vastaamaan (Rousu & Holma 2004, 23). Toimintasuunnitelmaa tehdessä on hyvä määrittää ne tahot, jotka hyvän yksityisen sosiaalialan palvelun on otettava huomioon. Niitä ovat esimerkiksi laadunhallinnan vaatimukset, lait ja asetukset, valtakunnalliset suositukset, hiljainen tieto hyvistä käytänteistä, ammattialan etiikasta ja tietopuustasta nouseva käsitys ”hyvästä”, oman talon toimintalinjaukset, palvelun tilaajan asettamat vaatimukset ja taloudelliset ehdot sekä asiakkaiden ja heidän lähiverkoston odotukset palvelulta. (Rousu & Holma 2004, 11.)

Lastensuojelussa toimivien yritysten laatua on kuvannut Timo Tuurala seuraavasti: ”Organisaation laatua on sen arvojen, kulttuurin, rakenteiden ja resurssien kyky vastata olemassa oleviin ja muuttuviin tarpeisiin. Laadukkaassa organisaatiossa on voimaa tukea kehitystä luovaa uudistumista.” Arvolähtöisyys, asiakaslähtöisyys- ja suuntautuneisuus, kevytrakenteisuus ja muuntautumiskykyisyys, innovatiivisuus, kapasiteetti ja palvelukyky, käyttöaste, toimintaympäristön esteettisyys, vetovoimaisuus ja tunnettavuus kuuluvat laadun kriteereihin. (Tuurala 2004, 14-15.) Näihin edellä mainittuihin asioihin pyrimme omassa toimintasuunnitelmassamme sekä yrityksen toiminnassa. Toimintasuunnitelmaa tehdessämme kävimme läpi erilaisia työmenetelmiä, jotka sopivat oman yrityksemme ideologiaan sekä työskentelytapaan.

4 KUNTOUTTAVAT TYÖMENETELMÄT

4.1 Asiakastyöskentelyn pääkohdat

Asiakastyöskentely on kokonaisvaltaista ja eri menetelmät sekä tekijät kietoutuvat toisiinsa, mutta seuraavat teoriat ja menetelmät tulevat kuulumaan työryhmämme tapaan tehdä töitä asiakkaiden kanssa. Punaisena lankana kaikessa työskentelyssä kulkee kiintymyssuhteeseen perustuva voimavarakeskeinen ja dialoginen perheterapeuttinen näkemys. Työskentelyyn kuuluvat terapeuttiset keskustelut, jokaisen perheenjäsenen kuuleminen ja perheenjäsenten välisten suhteiden avaaminen, uusien näkökulmien, roolien sekä toimintamallien löytäminen. Asumisen aikana jokainen asiakas käy näitä asioita läpi säännöllisesti oman, Herralassa työskentelevän psykoterapeutin kanssa muiden yksikön työntekijöiden lisäksi. Alla olevassa kuviossa kuvataan yksilön rooleja eri tilanteissa. Roolien sisältöjen ja merkitysten selvittäminen ja pohdinta kuuluu vanhempien kanssa tehtävään työhön.

Kuvio 1. Yksilön roolit.

4.2 Lastensuojelullinen perhekuntoutus

Lastensuojelulaki (13.4.2007/417) määrittelee koko perheen sijoituksen muuksi avohuollolliseksi tukitoimeksi. Kokonaisen perheen sijoitus laitoksikseen on Suomessa melko uusi työmuoto. Perheitä kuntoutetaan monilla eri tavoilla. Kuntoutusta on tarjolla laitoksessa tapahtuvana ympärivuorokautisena palveluna tai päiväkuntoutuksena. Lisäksi on olemassa laitoksien yhteydessä perheasuntoja, joissa perheille tarjotaan tehostettua tukea. Perhekuntoutus tapahtuu useimmiten laitosympäristössä joka erottaa sen kotona tehtävästä perhetyöstä. Perhekuntoutus soveltuu hyvin lastensuojelun avohuollon työskentelyksi. Sen on nähty olevan tehokas apu tilanteissa, joissa on olemassa kodin ulkopuolelle sijoittamisen riski. Lisäksi sitä käytetään huostaanoton purkujen yhteydessä. (Sosiaaliportti 2014.)

Päämääränä perhekeskeisille palveluille on säilyttää perheet kokonaisina ja samalla varmistaa kaikkien perheenjäsenten turvallisuus. Palvelut ovat kokonaisvaltaisia, tavoitteellisia ja intensiivisiä, ja niitä tarjoaa moniammatillinen työryhmä. (Arhovaara 1999, 157-159.) Lastensuojelulliseen kuntoutukseen tulevalle perheelle olisi hyvä olla jo jonkinlainen käsitys vallitsevista ongelmista, ja kykyä toimia tiiviisti perheenä. Suurten ja akuuttien ongelmien keskellä elävät perheet eivät perhekuntoutuksesta välttämättä hyödy. Työntekijöillä täytyy olla myös luottoa vanhempien kykyihin ja voimavaroihin. (Hurtig 2010, 243.)

Perhekuntoutukseen kuuluu lapsen edun huomioiminen kaikissa tilanteissa. Se on kaikkien perheenjäsenten kuulemista tasapuolisesti. Kuntoutukseen kuuluu vanhemmuuden taitojen harjoittelua, tiedon jakamista, ohjausta ja opastamista. Perhekuntoutuksen tavoitteena on perheen yhteisten tavoitteiden ja keinojen löytämistä, sekä arjen olosuhteiden järjestämistä yhteistyössä palvelujärjestelmien kanssa. (Pärnä 2010, 47.)

Vanhemmuus ja lapsuus ovat aina sidoksissa toisiinsa, koska vanhemmuus syntyy lapsen myötä. Lapsi ei kuitenkaan voi valita vanhempiaan. Vanhemman ja lapsen suhde ei näin ollen voi olla koskaan tasa-arvoinen, koska lapsi ei voi vaikuttaa siihen, minkälaisista vanhemmuutta hän saa osakseen. Tämä luo van-

hemmuuteen valtavan vastuun siitä, minkälaisen lapsuuden he mahdollistavat omille lapsilleen. (Honkala, 2010, 93-94.) Perhekuntoutuksen onnistumisen elementtejä ovat tavoitteiden läpinäkyvyys, jatkuvuus ja saavutettujen hyötyjen siirtyminen arkeen. Konkreettisuus ja selkeiden, pienten tavoitteiden yhteinen asettaminen valottaa kuntoutuksen tarkoitusta perheelle ja tekee työskentelystä helpompaa. Yhteinen näkemys siitä, mitä on ollut ja mitä tulisi olla, on tärkeää. Hyötyjen siirtyminen arkeen on olennainen asia. Jaksamista parantavat, elämykselliset, yhteistä hyvää kohottaneet asiat saattavat hukkaa omassa kodissa vastaantulevaan arkeen. Siksi on tärkeää, että kuntoutuksessa keskitytään nimenomaan niihin aitoihin pulmiin, joita perhe on kohdannut. (Hurtig 2010, 245-246.)

Lasten osallisuus kuntoutukseen kuuluu huomioonotettavaan asioihin. Lapsilla on oikeus tietää, miksi kuntoutuksessa ollaan ja mitkä ovat kuntoutuksen tavoitteet. Lapsille on mahdollistettava tilaisuus puhua asioista turvallisesti ja suoraan. (Hurtig 2010, 248.) Lapset osoittavat usein käytöksellään perheen sisäistä ilmapiiriä. Lapsi aistii vanhempien väliset jännitteet ja suhteiden muutokset, ja se vaikuttaa suorassa suhteessa lapsen hyvinvointiin. Luonnollisesti lapsilla on hyvin vähäiset vaikutusmahdollisuudet esimerkiksi avioparin välisiin pulmiin. Usein lasten ainoaksi keinoksi jää reagointi emotionaalisilla oireilla tai käyttäytymisellä perheessä vallitsevaan tilanteeseen. (Piha, 1999, 15.)

Asiakaslähtöisyys, vahvuuksiin suuntaaminen, myönteinen lähestyminen ja ratkaisukeskeisyys muodostavat perhekuntoutuksen toimintamallin. Työntekijän ammattitaitoon kuuluu löytää asiakkaan kanssa onnistumisen kokemukset. Väliön palaute toiminnasta vie ja kehittää asiakkaan toimintaa eteenpäin. Uusien näkökulmien ja uudenlaisten tulkintojen tekeminen vallitsevasta tilanteesta vaikuttaa asiakkaaseen kuntouttavasti. Ulkopuoliset, positiiviset tulkinnat vaikuttavat ihmisen psyykkisiin ja sosiaalisiin prosesseihin myönteisesti. Niiden kautta positiivisuus siirtyy myös asiakkaan omaan elämäntilanteeseen. (Hurtig 1999, 49-50.)

Herralan tukiasumisyksikössä tärkeintä on asiakkaiden oma sitoutuneisuus kuntouttavaan työskentelyyn. Asuminen on itsenäistä ja asiakkaiden on haluttava positiivista muutosta omaan elämäntilanteeseensa. Työskentelyn lähtökohdat ovat ensisijaisesti kaikkien perheenjäsenten turvallisuudentunteen lisääminen. Varmuus vanhempana toimimisessa luo turvaa lapsille. Sillä on myönteinen vaikutus koko perhesysteemiin.

4.3 Dialogisuus

Dialogisuus käsitteenä kuvaillaan sivistyssanakirjoissa sanoilla ”kaksinpuhelu, keskustelu, vuoropuhelu, keskustelun muotoinen kirjallinen tuote”. Dialogi sana tulee sanoista dia ja logos, jotka yhteen liitettyinä kuvaavat dialogisuuden olemusta eli ”väliin kerättyä maailmaa” (Mönkkönen, 2007, 86).

Ihmisten kanssa tehtävässä työssä keskitytään usein erilaisten elämänongelmien ympärille. Ongelmia ratkottaessa pyritään löytämään ongelmien syyt ja taustat. Ongelmien selvittämiseen tarvitaan tietoa niistä. On kuitenkin kaksi eri asiaa pyrkiä ymmärtämään asiakasta ja taas selittää, mistä asiat johtuvat.

Ihmissuhdeammattilaiset osoittavat mielellään pätevyyttään selittämällä asioita, ja toisaalta asiakas sitä myös heiltä odottaa. Usein käy niin, että asiakas odottaa työntekijän ratkaisevan hänen ongelmansa ja työntekijä sitten tekee niin. Tällöin asiakkaan oma vastuu tilanteesta voi jäädä huomioimatta tai hänelle ei anneta vastuuta. Asiantuntijakeskeisyys sisällyttää itseensä vallan määrittellä tilanne, luokitella ongelma sekä päätökset työtavoista sekä toimenpiteistä. (Mönkkönen, 2007, 38.)

Asiantuntijakeskeisen ajattelu- ja toimintatavan rinnalle tuli 1980-luvun jälkipuoliskolla asiakkaan kokemusmaailmaa korostava näkökulma eli asiakaskeskeinen orientaatio. Se tarkoittaa asiakkaan tarpeista lähtevää sekä asiakkaan itsensä määrittelemää tilanteen kartoitusta. (Mönkkönen, 2007, 63.)

Dialogisuudessa puhuja asettuu koko ajan suhteisiin ympäröivien ihmisten kanssa niin, että hän huomioi muut osallistujat, vallitsevan sosiaalisen kontekstin ja jättää tilaa vastaussanoille. Vastauksinat eivät sulje määrittäviä tai anna lopullista lausumaa asiasta, vaan avaa yhä uusia näkökulmia puhuttuun asiaan. (Seikkula & Arnkil, 2009, 88.)

Dialogisen suhteen kannalta on tärkeää se, syntykö suhteessa yhteisen hämmästyksen hetkiä, jolloin työntekijäkin joutuu vieraille maalle. Silloin tieto voidaan rakentaa yhdessä asiakkaan kanssa. Juuri tällaisessa hetkessä on dialogisuuden voima, jolloin ihmiset kohtaavat toisensa avoimesti erilaisine näkemyksineen. (Mönkkönen, 2007, 95.)

Asiakastilanteissa dialogisuus tarkoittaa sitä, että voimme vaikuttaa kahdenväliseen tapahtumaan vastauksillamme. Se, miten vastaamme ja annamme asiakkaalle tilaa omissa vastauksissaan, määrittää prosessin kulkua ratkaisevasti. Dialoginen ilmaisu odottaa kieltävän tai myöntävän vastauksen sijaan sellaista tilaa, jossa avautuu koko ajan uusia ulottuvuuksia. Tavoitteena on yhdessä rakentaminen ja yhdessä tulokseen tuleminen. (Seikkula & Arnkil 2005, 92-93.)

Ilman luottamusta dialogista suhdetta on vaikea rakentaa. Työntekijän esittämä erilainen ajatus saatetaan kokea uhkana. Jos niin sanotusti ”nostetaan kissa pöydälle”, voi syntyä kiivas väittely siitä, kuka on oikeassa ja kuka väärässä. Vaikka toinen osapuoli haluaisi luoda avoimen vuorovaikutussuhteen toiseen, ei ole selvää, että kaikki muut lähtevät vuoropuheluun mukaan. (Mönkkönen, 2007, 89.)

Omassa yksikössämme tavoitteena on päästä asiakkaiden kanssa sellaiseen dialogiin, jossa valtasuhteet pysyvät tasapuolisina asiakkaan ja työntekijän näkökulmasta. Asiakkaan osallisuus omaa elämäänsä koskeviin päätöksiin on ensiarvoisen tärkeää. Dialogisuuden avulla pyrimme siihen tilaan, jossa keskustelun, yhteisen ymmärryksen ja asioiden monipuolisen tarkastelun avulla asiakkaassa herää oma toive ja halu muuttaa asioitaan itselle myönteisempään suuntaan.

4.4 Voimavarakeskeisyys

Voimavarakeskeisyys voidaan katsoa tavaksi ajatella, katsoa maailmaa ja olla vuorovaikutuksessa toisen kanssa. Siinä pyritään muistamaan totuuden monitasoisuus sekä tarkastelemaan yhä uudelleen omia ennakkoluuloja ja perspektiivejä dialogissa toisen kanssa. (Vilen, ym. 2008, 172.)

Ratkaisukeskeinen ajattelutapa istuu hyvin lasten maailmaan. Yleensä lapset eivät kovin mielellään käsittele ongelmia tai pohdi niiden syitä. Lapsille on luontevaa suunnata tulevaisuuteen, kehittyä ja kasvaa. Lapsi on halukkaampi yhteistyöhön, jos työntekijä lähtee liikkeelle lapsen vahvuuksista. (Lipponen, 2010, 129.)

Muutos rakentuu elävissä systeemeissä kytkeytyen erityisesti siihen, mikä on jo toimivaa ja normaalia, tai mikä nähdään mahdollisuuksina. Lihavoittaminen on helpompaa kuin laihduttaminen, eli ongelmia ei yritetä ratkaista tai ”hoitaa pois”. Työntekijän tehtävänä on auttaa asiakasta tunnistamaan ja pohtimaan omia toiveitaan ja tavoitteitaan. Ongelmia ei saa vähätellä, ja asiakasta tulee kuulla. Asiakkaan kanssa pohditaan vaihtoehtoisia ajattelu- sekä toimintatapoja ja sovietaan mahdollisista kokeiluista. Jos joku yhdessä sovittu toimintamalli ei toimi, on syytä miettiä asiat yhdessä uudestaan. (Holm 2014.)

Voimavarakeskeisyyteen kuuluu myös vahvasti työntekijän ja asiakkaan suhteen sekä toiminnan reflektiivinen pohtiminen. Kun ihmiset yhdessä tietoisesti tarkastelevat omia ajatuksiaan, tunteitaan, merkityksiään, suhteitaan ja toimintaansa, syntyy tilaa ja vaihtoehtoja sekä uusia mahdollisuuksia edetä elämässä. (Holm 2014.)

Voimavarakeskeisen työskentelyn tavoitteena on antaa ihmisille mahdollisuus toimijuuden tunteeseen eli siihen, että ihminen itse voi valinnoillaan ja toimillaan vaikuttaa oman elämänsä sujumiseen. Tukiasumisyksikön tehtävänä on luoda ihmisille keinoja saavuttaa oman elämän hallinnan kokemus.

4.5 Kiintymyssuhdepohjainen työskentely

John Bolwbyn ja Mary Ainsworthin kehittämä teoria on saanut alkunsa jo 1930-luvulla. John Bolwby kehitti ohjenuorat teoriaan löytämällä lapsen yhteyden äitiin, sekä häiriöt, jotka erottaminen, riistäminen ja suru aiheuttivat. Mary Ainsworth puolestaan kehitti menetelmät, joilla Bolwbyn teoriaa pystyttiin testaamaan, ja antoi teorialle mahdollisuuden kehittyä sen nykyiseen muotoonsa. Lisäksi Ainsworth kehitti konseptin äidin herkkyydestä vastata lapsen tarpeisiin, sekä turvallisuusperustaisen näkemyksen lapsen kyvystä lähteä tutkimaan maailmaa. (Bretherton 1992, 759.)

Kaikessa kiintymyssuhdepohjaisessa työskentelyssä tavoitteena on luonnollisesti edistää turvallisen kiintymyksen kehittymistä, ehkäistä häiriöiden syntymistä ja joissain tapauksissa mahdollistaa entistä parempi kiintymyssuhde. Valtaosa kiintymyssuhteista, kuten välttelevä ja ristiriitainen, kuuluvat ns. ”elämän kirjoon”. Organisoitumaton ja reaktiivinen kiintymyssuhde sen sijaan vaarantavat jo kehitystä selkeästi ja kuuluvat hoidollisen puuttumisen piiriin. (Sinkkonen 2002, 171.)

Turvallisesti kiintyneet lapset ovat oppineet luottamaan äitinsä saatavilla oloon. He viestivät tunnetiloistaan selkeästi ja uskaltavat tutkia maailmaa ilman pelkoa äidin katoamisesta. Näiden lasten äidit reagoivat lapsen tarpeisiin sensitiivisesti, johdonmukaisesti ja nopeasti. (Hautamäki 2002, 36.)

Välttelevästi kiintyneet lapset ovat löytäneet keinot olla käyttämättä äitiään turvanaan. Näiden lasten äidit ovat olleet johdonmukaisesti epäsensitiivisiä lapsen tarpeille lapsen ensimmäisen ikävuoden aikana. Kun lapsi ei ole saanut tarvitsemaansa, on lapsi joutunut kehittämään itselleen muita keinoja omien tunnetilojensa säätelyyn. Lapsi ei välttämättä näytä tunteitaan, erityisesti hän välttelee kielteisten tunteiden näyttämistä. Lapsi ilmaisee stressiä vaimennetummin, ja pitää yllä itse luomaansa kontrollia, jonka avulla lapsi voi suojautua torjuvalta suhtautumiselta. Lapsi tutkii ympäristöään vähäisemmin, ja huolehtii siitä, että äiti on jossain lähetyvillä. (Hautamäki 2002, 37.)

Turvattomasti kiintyneet lapset ovat joutuneet elämään arvaamattoman äidin kanssa ensimmäisen elinvuotensa, ja oirehtivat moninaisilla tavoilla suhteissaan muihin ihmisiin (Hautamäki 2002,37). Lasten kokemat traumaattiset tapahtumat, kuten väkivallan näkeminen ja kokeminen, seksuaalinen hyväksikäyttö tai vakava laiminlyönti ja vaille jääminen voivat näkyä lasten käytöksessä mm. ylivirittyneisyytenä, ärsykeherkkyytenä ja levottomuutena. Nämä ovat samankaltaisia kuin yliaktiivisuuden eli ADHD:n liitetyt oireet. (Glaser 2002, 104.)

Lapsen kokema turvallisuudentunne ja läheisyys omaa hoitajaa kohtaan mahdollistaa lapsen kyvyn kehittää hoitajasta pois päin vieviä ja psyykkisesti eriyttäviä toimia. Mitä nuorempi lapsi on, sitä enemmän hoitajaa tarvitaan turvallisuudentunteen luomiseksi. Iän karttuessa hoitajan tuoma turvallisuudentunne sisäistyy lapseen, ja hän pystyy tasapainoilemaan turvallisuuden ylläpidon sekä ympäristön tutkimisen välillä. (Hautamäki 2002, 23.)

Bolwbya mukaillen; ”Jos yhteisö arvostaa lapsiaan, on sen myös vaalittava heidän vanhempiaan”. Kun vanhempi ymmärtää omia reaktioitaan ja käyttäytymistään paremmin, siirtyy se suorassa suhteessa lapseen ymmärryksenä ja lämpönä. Isän tehtävän Bolwby näki äidin ja lapsen suhdetta tukevana elementtinä, myös siitä syystä että sen aikainen perhekulttuuri piti äidit kotona ja miehet tuomassa elantoa perheeseen (Bretherton 1992, 762).

Vanhempien omat, selvittämättömät traumat vaikuttavat heidän tapansa vastata lastensa tarpeisiin. Siksi on tärkeää käydä yhdessä vanhemman kanssa läpi heidän historiaansa ja sitä, minkälaisia käsityksiä vanhemmalla on esimerkiksi kasvatuksesta ja kurinpidosta. Vanhempien tärkeät ihmissuhteet ja niiden laatu on hyvä selvittää. (Shell 2008, 163.)

Vanhemmuuden roolikartta on Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymän perhetukikeskuksen henkilökunnan kehittämä työväline. Siinä käydään läpi vanhempien erilaisia rooleja lapsen eri ikävaiheissa. Se auttaa vanhempia selkeyttämään omaa toimintaansa, jäsentämään vanhemmuuttaan ja löytämään uusia näkökulmia vanhempana toimimiseen. (Rautiainen 2001.)

Roolikartat toimivat hyvin kuntouttavan työn välineinä. Lastensuojelullisessa kuntoutuksessa olevat vanhemmat kokevat usein huonommuuden, riittämättömyyden sekä syyllisyyden tunteita, ja työskentely voi olla hankalaa puolustusasemissa olevan äidin tai isän kanssa. Roolikartat tuovat kaaokseen jäsenystä ja auttavat vanhempia hahmottamaan monipuolisesti omia roolejaan. Vanhempi voi myös tutkiskella roolikarttojen avulla omaa lapsuuttaan sekä omien vanhempiansa rooleja silloin. (Ylitalo 2011, 23.)

Kallandin (2002, 220) mukaan kiintymyssuhdepohjainen interventio perheisiin voidaan kategorisoida kolmeen luokkaan. Näistä ensimmäisessä tuetaan ensisijaisesti aikuista. Se vaikuttaa epäsuorasti lapsen ja aikuisen väliseen suhteeseen. Siihen kuuluvat monet sosiaalityön menetelmät, psykososiaaliset tukimenetelmät sekä vanhemman yksilöterapia. Toisessa luokassa tuetaan ensisijaisesti lasta. Menetelminä toimivat lapsen kuntoutus tai yksilöterapia. Kolmanteen luokkaan kuuluu suoraan lapsi- vanhempi- suhteeseen annettu tuki, jossa hoidon kohteena on nimenomaan lapsen ja vanhemman välinen suhde. Perheterapia on yksi menetelmistä.

Vuorovaikutustapahtumat kuten syöttäminen, vaipanvaihto ja leikkihetki, jättävät vauvan mieleen muistijälkiä, ja niiden toistuessa riittävän usein, syntyy yleistyksiä eli representaatioita. Ne liittyvät molemminpuoliseen tunteiden, kiihtymyksen, motivaation ja läheisyyden säätelyyn. Niistä muodostuu ajan myötä sisäisiä työskentelymalleja. (Sinkkonen 2002, 155.)

Kiintymystä vahvistavan työskentelyn pääasiallinen tehtävä on tuottaa sitä turvallisuutta, joka mahdollistaa ihmisen turvallisen toiminnan ympäristössään. Turvallisen työmallin käsitteellä tarkoitetaan elämän realiteettien tajuamista ja niiden asiallista käsittelemistä. Se ei tarkoita epätosien perheidyllien ylläpitämistä tai marttyyrin roolissa olemista. Tutkimukset kertovat, että turvallisen työmallin voi saada joko turvallisen lapsuuden kautta ja myös vaikeiden kokemusten asianmukaisen reflektoinnin sekä käsittelyn avulla. (Kalland 2002, 221.)

Tukiasumisyksikössä perheiden kanssa tehtävä työ on pääosin kuitenkin normaalin arjen kuvioiden pyörittämistä, keskustelu- ja kasvatustapa, neuvoja ja jakamista. Perheiden kanssa opetellaan rutiineja, käytäntöjä, hoidollisia asioita sekä sitä, mitä se lasten kasvattaminen oikeastaan sisältää.

Kyseessä on loppujen lopuksi hyvin yksinkertaisesta, vastavuoroisesta suhteesta olemisesta toisen ihmisen kanssa. Vanhemmille etsitään yhdessä niitä taitoja jotka ovat vielä hukassa tai vasta alullaan. Tukiperheenä toimivat ohjaajat käyvät hoivaamiseen ja lasten kanssa olemiseen liittyviä taitoja vanhempien kanssa läpi jokaisella tapaamiskerralla.

Kiintymyssuhteen esille tuominen ja sen näkyväksi tekeminen on tärkeä osa erityisesti vauva- ja pikkulapsityötä. Vanhempien kanssa opetellaan hoivaamista, lapsen viestien tulkitsemista sekä läsnäolon taitoja. Vanhempien on pohdittava omia valintojaan ja niiden mahdollisesti aiheuttamia seurauksia. Tutkimustieto, käytännön kokemukset ja harjoitukset auttavat vanhempia hahmottamaan kiintymyssuhteen merkitystä.

Yleensä kiintymyssuhdetyöskentelyssä lasten antama palaute on välitöntä. Syy ja seuraus- suhteet nostetaan esiin ja niiden kautta lisätään perheen käsitystä vuorovaikutussuhteista. Positiiviset kokemukset ruokkivat vanhempia jatkamaan hyviä käytänteitä.

Tavoitteena ei ole vanhempien syyllistäminen, vaan ymmärryksen tuottaminen. Vanhemmuus tuo ison vastuun, ja siitä selvittää osittain yksin, osittain toisen vanhemman kanssa ja osittain koko ympäröivän yhteisön sekä yhteiskunnan kanssa. On tärkeää saada aikuiset perheenjäsenet itse oivaltamaan oman toimintansa merkitys vuorovaikutussuhteiden hoidossa ja ylläpidossa.

3.4 Elämyksellinen seikkailutoiminta

Lastensuojelussa sekä muissa sosiaali-, kasvatusta- ja kuntoutustyön muodoissa on toimintaa ohjannut perhekeskeinen orientaatio. Se perustuu systeemiseen näkemykseen, jossa asiakas on osana perhesysteemiä. Niinpä toimenpiteitä kohdistetaan asiakkaan lisäksi hänen koko perhesysteemiinsä. Erilaisilla väliintuloilla pyritään muutokseen vallitsevissa käytänteissä. Näillä keinoilla pystytään vaikuttamaan perheiden vuorovaikutussuhteisiin. Väliintulojen avulla tavoitellaan perhesysteemin uudelleenorganisointia. Uudesta tilanteesta käsin asiakkaat pääsevät ohjatusti etsimään ratkaisuja toimintaansa sekä vuorovaikutukseensa. (Lempinen 2007, 141- 142.)

Elämyspedagogisen työskentelyn lähtökohtana on saattaa osanottajat epätasapainon tilaan, yleensä niin, että heidät viedään outoon ja tuntemattomaan ympäristöön, jossa heidän tulee ratkaista erilaisia ongelmia. Samanaikaisesti luodaan tilanne, jossa yhteistoiminnan avulla tilanteet ratkaistaan. Kasvu ja oppiminen ovat kiinteästi yhteydessä riskinottamiseen, tuntemattoman ja ennen kokemattoman murtamiseen. (Telemäki ym. 2001, 31.) Seikkailuprosessin ohjauksessa on tärkeää pitää mielessä valtasuhteet. Ohjaaja ei voi manipuloida herkkätilassa olevia ihmisiä haluamaansa suuntaan, vaan ohjaajan on oltava herkkänä havaitsemaan ihmisissä tapahtuvat muutokset. Seikkailun on oltava niin fyysisesti kuin henkisestikin turvallista. Ohjaajan on osattava nähdä myös ihmisen mielentila ja havaita ne kokemukset, jotka saattavat koskettaa ihmisiä hyvinkin syvältä. On muistettava se, että asiakkaiden menneisyydessä saattaa olla varsin traumaattisia kokemuksia, jotka saattavat aktivoitua seikkailuprosessin aikana. (Lehtonen 1998, 91-92.)

Elämykset voivat toimia ärsykeinä, jotka avaavat ihmisen mieltä ja synnyttävät uusia, luovia prosesseja. Onnistumisen kokemukset mahdollistavat ihmisen voimavarojen käytön vastausten hakemiseen haasteellisiin tilanteisiin. (Lehtonen 1998, 109-110.)

Elämyksellinen seikkailutoiminta on yksi työmenetelmä, jota tulemme perheiden kanssa käyttämään. Erityisesti vanhempien lasten kanssa vanhemmat voivat

saada hienoja ja muutosta aikaansaavia kokemuksia seikkailutoiminnan avulla. Herralassa työskentelee kaksi seikkailu- ja elämypedagogiikkaan perehtynyttä ohjaaja. He suunnittelevat, valmistelevat ja reflektovat seikkailutapahtumat yhteistyössä asiakkaiden kanssa. Jokaiselle perheelle, jonka kanssa seikkailutoimintaan lähdetään, suunnitellaan juuri heille sopiva elämys, joka tukee perhettä ratkaisemaan mahdollisia pulmia yhteistyössä.

Kuva 3. Palvan saaren monipuolista maastoa elämystoimintaan.

5 KEHITTÄMISHANKKEEN PROSESSIN KUVAUS JA TULOKSET

5.1 Prosessikaavio

Alla olevassa kuviossa näkyy kehittämishankkeen aikataulu, sen toimijat, kehittämismenetelmät, dokumentointitavat sekä saadun aineiston hyödyntäminen.

Ajankoh- ta	Toimijat	Kehittämismenetel- mät	Dokumentointi	Hyödyntämi- nen
11/2013	Yrityksen omistaja ja toiminnan vastuuhenkilö	Kehittämismatka Lontoo	Muistio	Toiminta- suunnitelman lähtökohdat, toiminnan tavoitteet
12/2013	Työryhmä Konsultti	Workshop	Mind map Muistio	Asiakasryhmän haarukointi, palvelun tarve kentällä
12/2014	Työryhmä	Workshop	Mind map Muistio	Arvot, ideologia, menetelmät
1/2014	Yrityksen omistaja ja toiminnan vastuuhenkilö	Suunnittelupäivä	Muistio	Käytännön toimet, lainsäädäntö
2/ 2014	Työryhmä	Kehittämispäivä	Pohja toimintasuunnitelmal- le	Valmis toiminta- suunnitelma lähellä
2/2014	Toiminnan vastuuhenkilö	Suunnittelupäivä	Valmis toiminta- suunnitelma	Opinnäytetyön liite

Kuvio 2. Herralan tukiasumisyksikön toimintasuunnitelman tekoprosessi.

5.2 Kehittämishankkeen alkutilanne

Toimijalähtöinen kehittäminen kuuluu nykypäivään. Siinä korostetaan asiakkaiden tarpeisiin ja tilanteisiin vastaavien palveluiden kehittämistä. Yksinkertaistusti kehittäminen on yhteistoimintaa. (Toikko 2012, 12.) Kehittämiseen otetaan mukaan kaikki, joita kehittämishanke koskee. Käytännössä se saattaa olla hyvin hankalaa henkilöstömäärien ja resurssien puuttumisen vuoksi. Kehittämistyö aiheuttaa aina kustannuksia, mutta ne on hyvä nähdä puhtaasti investointeina. Ilman kehitystyötä yrityksen toimintamahdollisuudet saattavat kapeutua markkinoilla. (Kananen 2013, 85.)

Kehittämishanke oli tarpeellinen yrityksellemme joten se on toimijalähtöinen. Tavoitteita ei asetettu ulkopuolelta vaan yrityksemme työntekijät suunnittelivat uuden yksikön toiminnan itse. Apuna kehittämistyössä ovat olleet perhetyön ja kuntouttavan työn ammattilaiset eri puolilta Suomea, joiden kanssa olemme käyneet lukuisia keskusteluja aiheesta jo parin vuoden ajan. Perheitä kuntouttavasta toiminnasta ollaan montaa mieltä, ja ennen kaikkea hoidon vaikuttavuus ja laatu mietityttävät useita alan ammattilaisia. Kuitenkin pohdinnoissamme olemme olleet yhtä mieltä siitä, että tuki on saatava riskiperheisiin hyvin varhaisessa vaiheessa, mielellään heti vauvan synnyttyä.

Yksityisenä palveluntuottajana uuden palvelumuodon miettiminen omaan ympäristöön sopivaksi on tuntunut mielekkäältä. Toisaalta Aluehallintoviraston sekä Valviran välillä kankeatkin suositukset yksityisistä sosiaalipalveluista ovat hidastaneet toiminnan suunnittelua. On vaikeaa tuottaa monipuolista palvelua, joka kuitenkin olisi kaikkien säädösten ja suositusten mukaista. Kysyntää olisi joustaville ja räätälöidyille palvelumuodoille, koska kaikki perheet ja heidän tarpeensa ovat erilaisia. Parhaaksi vaihtoehdoksi valikoitui ilmoituksenvarainen toiminta, jota tuotetaan lastensuojelun avohuollon palveluksi.

Tämän kokoisessa pienessä yrityksessä kehittämistyö on onneksi melko helppoa, koska henkilöstömäärät ovat pieniä ja on vaivatonta saada ihmiset yhteen suunnittelemaan. Toisaalta haasteeksi muodostuu se, että myös muut jokapäiväiset työt perhekotiin liittyen on saatava tehtyä ja kehittäminen tapahtuu yli-

määräisenä työnä. Näen kuitenkin tämän tärkeänä ajatellen yrityksemme tulevaisuutta. Olemme pyrkimässä enenevässä määrin kohti avoimuuden tukitoimien tarjoamista, ja tämä on ensiaskeleksi siihen suuntaan.

Lähdimme suunnittelemaan ja ideoimaan yrityksen uutta toimintamuotoa yhdessä mieheni, yrityksen omistajan kanssa Lontoon- matkalle. Irtautuminen arjen kuvioista toi etäisyyttä ja näkökulmia oman toimintamme suunnitteluun. Saimme matkan aikana hahmoteltua päälähtökohdat toiminnalle ja rajattua sen pois laitostyyppisestä työskentelystä.

Kävimme yhdessä läpi omia toiveitamme, omaa työideologiaamme ja sitä miten oman näkemyksemme mukaan perheitä voisi parhaiten kuntouttaa. Pohdimme aikaisempaa työskentelyä perheiden kanssa eri työpaikoissa ja silloin tehtyjä virheitä. Perheiden asemaan asettuminen oli tärkein ajatus. Oma roolimme nimenomaan tukiperheenä tuntui tärkeältä. Jokainen perhe on oman elämänsä asiantuntija ja meidän roolinamme on tuoda perheille hyviä, toimivia käytänteitä, ja erityisesti tietoa eri valintojen vaikutuksista. Avoin ja suora keskustelu kunnioittavasti on meidän tapamme tehdä töitä.

5.3 Työryhmän suunnittelupäivät

Yksityisen sektorin toimintaa pidetään yleensä nopeana ja joustavana. Toiminta perustuu enemmän sopimukseen kuin vanhan hierarkian mukaiseen kontrolliin. Yksityisen sektorin toiminta on asiakaslähtoisempää ja työntekijät ovat motivoituneempia. (Toikko 2012, 96.) Työntekijöiden motivoituminen uusiin hankkeisiin näkyy positiivisena vireenä, erityisesti kun pystyy itse vaikuttamaan omaan työnkuvaansa ja yrityksen palveluihin. Luottamus henkilöstön osaamiseen palvelua suunniteltaessa on mielestäni ensiarvoisen tärkeää. Hiljainen tieto ja hyvät käytänteet tulevat mukaan työskentelyyn sekä henkilöstön asenteisiin. Nykyajan työyhteisöjen yksi iso resurssi on henkilöstön osaaminen. Esimiesosaamisessa mielenkiintoista on osaamisen hankkiminen, sen hallitseminen ja soveltaminen. (Niiranen ym. 2011, 93.)

Matkan jälkeen pidimme työyhteisön kanssa kolme kehittämispäivää, joissa oli eri teemat. Mukana kehittämispäivissä olivat minä, mieheni, sosionomi AMK, sairaanhoitaja sekä seikkailuohjaaja- lähihoitaja- opiskelija, yhteensä viisi ihmistä. Ensimmäisen kehittämispäivän aiheena oli asiakasryhmän miettiminen sekä tällaisen palvelun tarve kentällä. Ensimmäisessä kehittämispäivässä oli mukana työryhmän lisäksi lastensuojelun asiakasohjausryhmässä pääkaupunkiseudulla toimiva työntekijä, joka kertoi heidän näkemyksiään ja tarpeitaan liittyen perheiden avoimuuteen ja kuntoutukseen. Hänen näkemyksen mukaan kevyemmät, tukea antavat perhepalvelut ovat se asia, mitä tällä hetkellä kaivataan.

Useissa perheissä eletään kaaoksessa, joka johtuu rutiinien ja arjen hallinnan puuttumisesta. Laitosmainen perhekuntoutus palvelee vaikeimpia perheitä, mutta useat vanhemmat tarvitsevat apua normaalien, jokapäiväisten asioiden hallintaan. Vanhemmuuden löytäminen ja roolien selkeyttäminen palvelisi useaa perhettä.

Yksi tehokkaimmista suunnittelun keinoista ovat ”workshopit”, joissa saadaan kirjattua esiin työyhteisöissä oleva ”hiljainen tieto”. Toimijoiden kuvaukset vallitsevasta toiminnasta sekä muutosprosessin vaikutuksista tarvitaan uutta luotessa. Tieto etsitään sieltä, missä sitä on. (Kananen 2012, 86.) Mind mapping eli miellekartta on kätevä monissa tilanteissa. Sen avulla voidaan kehittää ja hahmotella eri ideoita nopeasti ja havainnollistavasti. Se sopii erinomaisesti ryhmätyöskentelyyn. Sen voi luoda paperille tai tietokoneelle. (Kananen 2012, 66).

Ensimmäisen kehittämispäivän antia olivat mahdollisten tulevien asiakkaiden profilointi sekä yhteinen johtopäätös siitä, ettei tällaista palvelua ole vielä laajasti tarjolla vaikka tarvetta tukiasumispalvelulle löytyisi. Ensimmäisen päivän tuotoksena syntyi muistio, johon kirjattiin sellaiset asiakkaat, joiden tarpeisiin me pystymme vastaamaan. Koska kyseessä on tukiasuminen, ei asunnossa ole työntekijää ympäri vuorokauden. Toisaalta olemme tukiperheenä tarvittaessa saatavilla myös sovittujen tapaamisaikojen ulkopuolella. Haarukoimme ”toiveasiakkaksi” nuoret, yksin jääneet äidit ensimmäisten lasten kanssa, nuoret, vanhemmuutta harjoittelevat pariskunnat, toimintakykyiset, lievillä mielenterve-

ysongelmilla kuormittuneet perheet sekä yksinhuoltaja- äidit tai isät usean lapsen kanssa.

Lisäksi kirjasimme myös ne asiat, jotka eivät meidän yksikössä onnistu. Vaikeat päihde- ja mielenterveysongelmaiset perheet eivät pysty asumaan itsenäisesti tukiasumisyksikössä. Tukiasumisyksikkö on luonnollisesti päihteetön paikka. Lisäksi lasten turvallisuus ei voi olla vaarassa. Väkivallan uhkaa ei tukiasumisyksikössä asuvassa perheessä voi olla.

Toimijat määrittelevät itse kehittämisen vauhdin ja se muodostuu yhteisen prosessin kautta (Toikko & Rantanen 2009, 15). Toimijoiden kanssa on tärkeää keskustella asioista, jotka saattavat kehittämistehtävän hyvään alkuun. Tavoitteet on hyvä kirjata ylös. Suunnitelmassa täytyy olla tiedot toimintaympäristöstä, tavoitteista, toimijat ja ydinhenkilöt, tiedonhankintatavat sekä saatujen aineistojen käsittelytavat. Vastuut jaetaan toimijoiden kesken, vaikka ne saattavatkin muuttua kehittämistyön aikana. (Salonen 2013, 17.)

Toisen kehittämispäivän aiheena oli yrityksemme arvopohjan, ideologian sekä toimintamallien luominen. Lisäksi mietimme käytettäviä menetelmiä sekä työotetta. Jokainen työryhmän jäsen toi omaa erityisosaamistaan esille, ja pohdimme yhdessä niiden kautta tuotettavaa palveluamme. Kaikille näyttäytyi tärkeänä hyvin samanlaiset arvot ja lähtökohdat, joka teki suunnittelusta onnekaasti melko helppoa ja mielekästä. Dialoginen, kunnioittava ja terapeutin, eteenpäin suuntaava voimavarakeskeinen toiminta nähtiin tärkeäksi. Erityisesti keskustelimme nuorten äitien ja heidän vauvojen välisestä kiintymyssuhteen tukemisesta sekä ”lempeästä saattamisesta” maailmalle. Elämyksellisyys ja sen myötä saatavat vahvat tunnekokemukset nostettiin perheitä tukevaksi menetelmäksi.

Mind mapping oli isona osana työryhmätyöskentelyä. Helppous ja selkeys auttaa isojen asioiden suunnittelussa ja jaottelussa. Meillä mind mappingia käytettiin asiakasryhmien haarukointiin, käytettäviin menetelmiin asiakkaiden kanssa sekä tavoitteiden ja arvopohjan luomiseen.

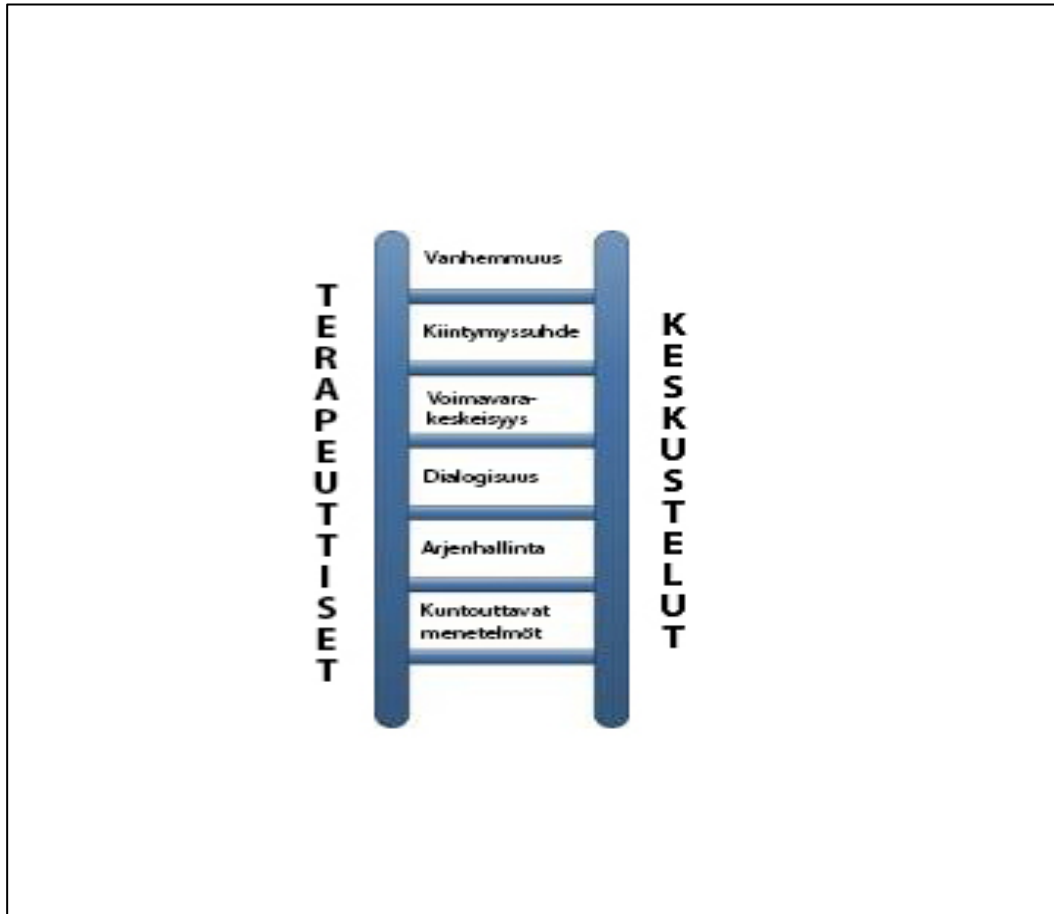
Kaikki näkivät tärkeänä vanhemmuuden roolin ymmärtämisen, lapsen kasvatamisen vastuun merkityksen ja vanhempien oman hyvinvoinnin tukemisen. Kasvatuksellisuus ja kehityspsykologia kuuluvat myös työskentelyyn. Vanhemmille halutaan antaa tietoa lapsen psyykkisestä ja fyysisestä kehityksestä, psykologisista kehitysaskelista sekä rutiinien ja säännöllisyyden tuomasta turvallisuuden tunteesta.

Erilaisten näkemysten hyväksyminen mahdollistaa toimijoiden tasapuolisen ja aktiivisen osallistumisen kehittämistyöhön. Kehittämiseen kuuluu sovittelua ja yhteisen ymmärryksen muodostamista. Toimijat osallistuvat konkreettisesti suunniteltuun toimintaan. (Toikko & Rantanen 2009, 10.) Reflektio kuuluu kehittämiseen ja osallistamiseen. Reflektoinnilla pyritään parempaan ymmärrykseen sekä omien että toisten ajatuksista. Reflektointi vaatii itsekriittisyyttä sekä valmiutta asettaa omat merkitysperspektiivit tarkastelun kohteeksi. (Toikko & Rantanen 2009, 93.) Työryhmämme kävi tietoista reflektiivistä keskustelua siten että yksi työryhmän jäsenen esittämä idea käsiteltiin kahden muun työryhmän jäsenen välisessä dialogissa. Idean esittäjä sai seurata kahden muun keskustelua ja sai siitä vielä uusia näkökulmia esittämäänsä ideaan. Tietoinen reflektio on tuottelias tapa keskustella. Siinä saadaan paljon uusia näkökulmia kyseiseen asiaan.

Reflektiivinen keskustelu sopii myös asiakkaiden kanssa käytävään keskusteluun hyvin. Usea vanhempi on itsekkin täysin hukassa normaalin arjen toiminnoista ja sitä kautta sekavuuden sekä kaaoksen tuntu siirtyy myös lapsiin. Lapset reagoivat turvattomuuden tunteeseen lukuisin, usein kielteisin tavoin. Nämä on estettävissä johdonmukaisella ja lempeällä työskentelyotteella. Vanhemmat on myös syytä haastaa katsomaan omaa toimintaansa niin sanotusti ”laatikon ulkopuolelta” jolloin omat toimintamallit selkiytyvät. Videoavusteinen työskentely on tähän yksi mahdollisuus.

Herralassa työskentelevä psykoterapeutti käy säännöllisesti viikoittain perheen kanssa läpi työskentelyä ja pitää niin sanotusti ”pakkaa kasassa”. Työryhmä suunnitteli toimintamallista kuvion, tikapuut, jossa näkyy tukiasumisyksikössä

asumisen aikana käsiteltävät asiat. Terapeuttiset keskustelut toimivat työskentelyn runkona” ja toiminnan koostajana.(Kts. kuvio 3.)

Kuvio 3. Herralan kuntouttava prosessi.

Toisen ja kolmannen kehittämispäivän välissä otimme selvää mieheni kanssa käytännön toimista, lupahakemuksista sekä lainsäädännöstä tällaisen toiminnan ollessa kyseessä. Olimme yhteydessä Naantalın kuntaan, johon ilmoitus toiminnasta tehdään.

Kolmantena kehittämispäivänä saimme valmiiksi yhdessä työryhmän kanssa toimintasuunnitelman pohjan. Mietimme ulkonäköä, kuvia sekä toimintasuunnitelman sisältöä. Päädyimme lyhyeen ja ytimekkääseen, kolmen sivun tuotokseen. Työryhmän kanssa on tärkeää ratkaista ne lähtökohdat, jotka sopivat kaikkien näkemykseen perheitä kuntouttavasta toiminnasta. Ollessani itse toiminnasta vastaava henkilö, jäi toimintasuunnitelman lopullinen muotoilu minulle ja miehelleni.

5.4 Valmis tuotos eli toimintasuunnitelma

Tällaisen toiminnan yksikössä johdonmukaisuus ja sama ”rintamalinja” ovat ensiarvoisen tärkeitä asioita. Se näkyy myös asiakastyössä suorassa suhteessa, jos työryhmän näkemykset annettavasta kuntoutuksesta ovat samanlaiset. Työstä jää silloin pois ”turha vääntö” merkityksettömistä asioista. Suunnittelun ja valmistelun rooli on keskeinen.

Työryhmäpäivissä käytettiin avoimen dialogin periaatetta jolloin jokainen osallistuja oli tasavertainen toistensa kanssa ja ideat käsiteltiin samanarvoisina sekä yhtä arvokkaina. Työryhmä reflektoi omaa toimintaansa ja mietti sitä miksi eri asiat ovat tärkeitä kenellekin. Uuden palvelun toimintasuunnitelman tekeminen yhteistyössä sitoi kaikki saman asian äärelle, ja vahvisti työryhmän ajatusta annettavasta palvelusta.

Valintoja tekevällä asiakkaan asema markkinoilla on ilmeinen. Tuottajan on reagoitava asiakkaiden odotuksiin, jos mielihii pysyä markkinoiden keskiössä. (Toikko 2012, 117.) Meidän tapauksessamme asiakkaita ovat kunnat, ja meidän yrityksemme tavoite on vakuuttaa asiakkaat tällä nimenomaisella toimintasuunnitelmalla yhteistyöhön. Siksi sen on oltava kaikin puolin selkeä ja helppolukuisen. Olematta sen enempää markkinoinnin ammattilaisia, saimme mielestämme varsin selkeän kokonaisuuden aikaiseksi.

Toimintasuunnitelmaa miettiessämme tulimme kaikki siihen tulokseen, että sen on oltava lyhyt, ytimekäs, miellyttävää tekstiä, selkeä sekä kuvaava. Halusimme siihen kaiken ensisijaisen tiedon, joka auttaa palvelunhankkijaa hahmottamaan palvelun sisällön ja kohderyhmän.

Valmis toimintasuunnitelma on pituudeltaan kolme sivua, siinä on kuvia toimintaympäristöstä ja miellyttävät värit ajatellen myös mainosmaisuuutta. Kaikki tarvittava informaatio on pakattu tiiviiseen muotoon myös siitä syystä että pidemmät esitykset jäävät usein lukematta kunnissa. Toimintasuunnitelmassa kerrotaan tiedot yrityksestämme, meidän sijaintimme, tukiasumisyksikön toiminta-ajatus ja johtavat työmenetelmät, toiminnan sisältö ja henkilökuntarakenne.

6 KEHITTÄMISHANKKEEN ARVIOINTI

6.1 Tuotoksen arviointi

Mielestäni saimme toimintasuunnitelmaan kaiken oleellisen, mitä toimintasuunnitelmaan Valviran suositusten perusteella kuuluu. Se on lyhyt, informatiivinen ja täyttää myös yrityksen uuden palvelumallin mainostamiseen tarvittavat kriteerit. Toimintasuunnitelma itsessään on pieni, mutta tärkeä osa uutta palveluntuotantoa, se pitää raameissa itse toiminnan suunnittelua ja muistuttaa palvelun perustehtävästä hyvin. Toimintasuunnitelman ulkoasu on miellyttävä, siinä on väriä ja kuvia yksikön ympäristöstä. Yksikön sisältä ei ole kuvia, koska sisätilojen sisustus on vielä tässä vaiheessa kesken.

Itse tuotos on suppea suhteessa siihen käytettyyn suunnitteluun ja kehittämistyöhön, mutta niin sen täytyykin olla. Toimintasuunnitelmaan on kirjattu tiedot yksiköstä, sen palvelumallista, henkilökuntarakenteesta, palvelun perusteista sekä laaduntarkkailusta. Työyhteisö on tyytyväinen tulokseen. Kävimme viimeistellyn tuotoksen yhdessä läpi, sen luki myös muutama ulkopuolinen sosiaalialan ihminen, ja kaikkien mielestä se täyttää sille asetetut vaatimukset.

Toimintasuunnitelmaan olisi tehnyt mieli lisätä myös muita avoimuuden palveluja, mutta niiden kehittäminen ja valmistelu on vielä pahasti kesken. Toimintasuunnitelman perusteella palvelun ostajat saavat kokonaiskuvan palvelun sisällöstä, sijainnista sekä yrityksemme arvopohjasta. Lisäksi kuvat antavat mahdollisuuden nähdä ympäristöä missä tukiasuminen tapahtuu. Toimintasuunnitelman väri- ja maailma miellytti meitä kaikkia ja se koettiin helppolukuisiksi.

Visuaalisesti toimintasuunnitelmaa olisi voinut vielä muokata mainostamisen ammattilaisten kanssa, mutta taas toisaalta se on tämän kehittämishankkeen ”lapsi”, työryhmän aikaansaannos, ja sitä voidaan jatkossa vielä muokata myyvämpään muotoon, jos tarvetta ilmenee. Sisältö toimintasuunnitelmassa on nyt se, mitä työryhmän kanssa olemme asiasta ajatelleet.

Toiminnan alkaessa sisältökin tulee varmasti jonkin verran muuttumaan ja kehittymään. Työryhmän kanssa tulimme siihen tulokseen, että varsinainen toimintasuunnitelma jää pois kehittämishankkeen raportista. Perusteluna poisjättämiselle on uuden tyyppinen palvelumalli, joka kuuluu toistaiseksi vielä liikesalaisuuden piiriin.

6.2 Prosessin arviointi

Prosessi työyhteisössä ja kehittämishankkeen kanssa sujui yllättävän mutkattomasti. Työyhteisöömme on valikoitunut samanhenkisiä ihmisiä, jotka tekevät tätä työtä melko lailla samoista lähtökohdista. Työryhmäpäivät oli helppo järjestää perhekodin työntekijöiden työpäiville ja kaikki lähtivät innokkaasti mukaan pohtimaan koko perheitä kuntouttavaa toimintaa. Haastavinta oli ehkä pysyä itse kehittämishankkeen piirissä koska tämä idea poiki monta muuta uutta palvelukonseptia, joista ehkä kuullaan myöhemmin.

Jokaisella suunnitteluun osallistuneella työntekijällä oli taustallaan valtavasti tietotaitoa sosiaalialan palveluista, menetelmistä sekä onnistumisista ja epäonnistumisista. Laajasta tiedon kirjosta oli helppo poimia mind map-työskentelyllä olennaiset asiat, jotka koettiin tärkeäksi.

Prosessia viivästytti eniten tiedon hankkiminen tällaisen palvelumallin tuottamisesta. Ajatus on tuore ja uusi, joten kokemuksia tämänkaltaisesta lastensuojellisuudesta työskentelystä ei ole paljoa saatavilla. Perhekuntoutuskeskuksia on paljon mutta kevyemmän mallin palvelua ei. Aluehallintoviraston tarkastajan kanssa käyty keskustelu palvelun tuottamisesta ei tuonut uutta tietoa, heidän kantansa oli että luomme itse puitteet ja he katsovat mikä on mahdollista ja mikä ei. Tällä hetkellä yleinen vaikutelma on perheitä kuntouttavasta toiminnasta melko sekava ja hajanainen. Eri paikat toteuttavat perhekuntoutusta erilaisilla konsepteilla ja hintahaarukka toiminnassa on laaja.

Prosessissa oli puutteellista varsinaisen asiakkaiden osallistuminen. Olisi ollut tärkeää ja mielenkiintoista kuulla mahdollisia asiakkaita ja heidän toiveitaan koskien kyseistä palvelua. Tietoa asiakkaiden kokemuksista luin muista opin- näytetöistä sekä yleensä kirjallisuudesta koskien perheitä kuntouttavaa työtä. Myös omat ammatilliset kokemukset tukivat työryhmän kehittämistyötä, jokainen kehittämiseen osallistunut työntekijä on tehnyt paljon perhetyötä tahollaan.

6.3 Ammatillinen arviointi

Oma roolini työyhteisön kanssa tehtävässä kehittämisessä oli kuitenkin esimies- tyyppinen, vaikka yhdessä toimintasuunnitelman teimmekin. Näin tärkeänä pi- tää lankoja käsissä sen suhteen, mitkä ovat meidän realistiset mahdollisuudet tuottaa suunnittelemaamme palvelua. Työntekijöiden ”suittaminen” itse asian äärelle oli välillä hankalaa, koska hyviä ideoita tuli koko ajan. Henkilöstöllämme on valtavan laaja tietopohja, vahvat mielipiteet sekä paljon innovatiivista osaa- mista.

Ammatillisesti on aina haasteellista mutta valtavan hienoa kehittää uusia, toimi- via toimintamalleja. Innovointi ja ajatusten heittäminen ammattitaitoisessa ryhmässä on palkitsevaa. Kehittämistyössä joutuu pistämään itseään ja omaa osaamis- taan todella koetukselle, koska on mietittävä hyvin laajasti uuden konseptin mahdollisuudet. Työkokemus ja oma arvomaailma heijastuu selkeästi omaan suunnitteluun.

Dialogisuus työryhmän kanssa on parhaimmillaan sitä, että jokainen todellakin etsii uusia näkökulmia asioihin eikä ketään jyrätä. Puitteet määrittävät ideointia tietysti omalla tavallaan, mutta arvopohjaa on mielenkiintoista tarkastella moni- äänisesti. Asiakkaiden ja tilaajan näkökulmien pohtiminen on kiinnostavaa, asettuminen asiakkaan rooliin, toiveisiin ja tavoitteisiin oli tietenkin haastavam- paa kuin työntekijöiden näkemysten yhteensovittaminen.

Kun työyhteisöä tarkastellaan tehtävänsä toteuttavana kokonaisuutena, löytyy siitä useita ulottuvuuksia. Työntekijän yksittäiset taidot, työryhmän ”resurssikaput” sekä yrityksen koko kompetenssi. Näistä syntyy organisaation osaaminen. (Niiranen ym. 2011, 94.)

Sosionomin tutkinnon näkökulmasta sain käyttää kaikkea oppimaani tietotaitoa tämän kehittämishankkeen valmiiksi saattamisessa. Kehittämishankkeeseen kuului yhteiskunnallista pohdintaa sosiaalialan näkökulmasta, palveluohjaus-tietoutta, menetelmiin perehtymistä, tiimityöskentelyä, esimiestehtäviä, eettistä pohdintaa liittyen yrityksen toimintaan ja asiakkaan asemaa sekä luotettavan tutkimustiedon etsimistä ja käyttöä oman kehittämistyön apuna.

Kehittämistehtävän tekeminen on kulkenut luonnikkaasti mukana omassa työskentelyssä ja arjessa. Raamit ajatukselle olivat olemassa jo ennen varsinaista toimintasuunnitelman tekoa. Työryhmän kanssa oli helppoa keskustella uudesta palvelusta ja kaikki näkivät yhteiset toimintaperiaatteet tärkeinä. Haasteellista oli järjestää sellaista aikaa jolloin kaikki pystyivät osallistumaan kehittämiseen ilman, että perhekodin arki kärsi kovin paljon.

Toimintasuunnitelmaa tehdessämme arvelimme kaikki sen kuitenkin vielä muuttuvan siinä vaiheessa kun itse toiminta pääsee käyntiin. Omat kuvitelmat toiminnasta saattavat muuttua radikaalisti käytännön astuessa mukaan. Lisäksi mietityttää asiakkaiden saaminen, koska niin kuin aikaisemminkin totesin, kovin rajuja asiakkuuksia emme pysty ottamaan. Löytyykö kunnista halua todella ennaltaehkäisevään toimintaan, erityisesti vauvaperheissä? Itse haluaisin kovasti olla tukena jo siinä vaiheessa kun lapsi on syntymässä, jopa jo ennen. Vain käytännön kokemus ja asiakkaat tulevat osoittamaan sen, minkälaiseksi tukiasumispalvelu tulee muodostumaan.

Jatkossa olisi mielenkiintoista tehdä kyselytutkimusta asiakkaille palvelun laadusta ja sen vaikuttavuudesta. Itseäni kiinnostaa erityisesti se, mitkä nimenomaiset asiat tai menetelmät vaikuttivat asiakkaaseen hänen mielestään eniten. Toinen asia mikä kiinnostaa, on se, millä määrällä tukea perheet voivat valjastaa omat voimavaransa käyttöön.

Vaikuttaako jo ajatus vieressä olevasta tukevasta perheestä omiin valintoihin, vai vaatiiko se pitkiä keskusteluja ja erilaisia menetelmiä ennen kuin tarvittavaa muutosta tapahtuu? Lisäksi mietityttää kysymys ”riittävän hyvästä vanhemmuudesta”. Mikä on riittävän hyvää, mikä ei vaurioita, mitkä ovat ne normit joiden mukaan perheiden kuuluisi toimia selviytyäkseen yhteiskunnan asettamista vaatimuksista?

Uuden luominen oli mielestäni todella mukavaa. Työryhmän kanssa keskustelu toi paljon uusia näkökulmia omaan arvomaailmaan, ja huomasin, että kehittämispäivien jälkeen mielessä jylläsi useita, uusia tapoja tehdä lastensuojelullista työtä perheiden kanssa. Ideoita tuli niin paljon että tuskin yksi ihmisikä riittää niiden toteuttamiseen.

Haasteellista on tietenkin varsinainen käytännön toimien aloittaminen, byrokraatia- sekä paperityöt, markkinointi, asiakkaiden valikoiminen ja niin edelleen. Ajatusten heittäminen on luonnollisesti helpompaa ja vaivattomampaa kuin varsinaiseen toimeen ryhtyminen. Tämän kehittämishankkeen avulla saimme kuitenkin hyvin jäsenettyä aikaisemmat hajanaiset ajatukset uudesta palvelusta.

Systemaattinen suunnittelu ja kehittäminen yhdessä loi hyvän mallin jatkossa tuleviin kehittämishankkeisiin. Näin sain hyödynnettyä omaa osaamistani, työryhmän osaamista ja kehittämishankkeen tulos on oikeasti tarpeellinen yrityksellemme. Kehittämisen organisointi yrityksessämme sai raamit ja jatkossa on helppo luoda uutta samalla konseptilla. Toiveet uuden palvelumallin aloittamisesta mahdollisimman pian ovat korkealla. Näin mukavalla tavalla erilaisen idean sekä valmiiden puitteiden kanssa toteutus kuitenkin onnistuneeksi, ja hyvin.

LÄHTEET

Arhovaara.S. 1999. Näkökulmia kotona tehtävään perhetyöhön ja perheterapiaan. Teoksessa Perhe terapiassa- vuoropuhelua vuosituhannen vaihteessa. 1. painos. Helsinki: Suomen Mielenterveysseuran Kuntoutuskeskus, 158- 165.

Bretherton I. 1992. The Origins of Attachment Theory: John Bolwby and Mary Ainsworth. Developmental Psychology. Vol 28. No 5. Washington: American Psychological Association. 759-775. Viitattu 11.11.2013 www.psychology.sunysb.edu/attachment/online/inge_origins.pdf

Glaser. D. 2002. Lasten pahoinpitelyn ja laiminlyönnin vaikutukset aivoihin- kirjallisuuskatsaus. Teoksessa M. Kalland, J. Sinkkonen (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. 1. - 2. painos. Helsinki: WSOY, 67- 114.

Hautamäki. A. 2002. Kiintymyssuhdeteoria- teoria yksilön kiin(nit)tymisestä tärkeisiin toisiin ihmisiin, kiintymyssuhteen katkoksista ja merkityksistä kehitykselle. Teoksessa Sinkkonen J. & Kalland M. (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. 1.- 2. painos. Helsinki: WSOY, 13- 66.

Hirsjärvi S., Remes P. ja Sajavaara P.1997. Tutki ja kirjoita.15-17. painos. Helsinki: Tammi

Holm, P. 2014. Perhe- ja pariterapian psykoterapeuttikoulutus. Luentomateriaali 27.- 28.2.2014. Turku. Dialogic Partners

Honkala, S. 2010. Vanhemmuus lapsuuden mahdollistajana - vanhemmuuden haasteista ja vaikeudesta ajassamme paripsykoterapian näkökulmasta. Teoksessa Malinen V. ja Alkio P. (toim.) Paripsykoterapia ja parisuhteen kätkeyt mahdollisuudet. Helsinki: Väestöliitto, 93- 109.

Hurtig. J. 1999. Huvitusta, hyvitystä vai hyödyllistä - lastensuojelullisen perhekuntoutuksen arviointia. Rovaniemi: Lapin yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunta.

Hurtig J.2010. Lasten suojelua ja perheen kuntoutusta- lastensuojelullisen kuntoutuksen tavoitteet ja niiden saavuttaminen. Teoksessa M. Törrönen, K. Pärnä (toim.) Voimaannuttavat suhteet perhekuntoutuksessa. 1. painos. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lasten ja Nuorten Kuntoutussäätiö, 237- 250.

Kananen, J. 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja- sarja. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Kalland, M. 2001. Kiintymyssuhdeteorian kliininen merkitys: soveltaminen erityistilanteissa. Teoksessa Sinkkonen J. & Kalland M. (toim.) 2001. Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. 1.- ja 2. painos. Helsinki: WSOY, 198- 233.

Lehtonen T. (toim.) 1998. Elämän seikkailu. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry, Nuorten Palvelu ry.

Lempinen J. Seikkailukasvatuksella arjen hallintaan. 2007. Teoksessa Karppinen S., Latomaa T. (toim.) Seikkaillen elämyksiä – Seikkailukasvatuksen teoriaa ja sovelluksia. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 139- 152.

Lipponen, K. 2010. Myönteiset tunteet selittämässä ratkaisukeskeistä työskentelyä. Teoksessa M. Törrönen, K. Pärnä (toim.) Voimaannuttavat suhteet perhekuntoutuksessa. 1. painos. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lasten ja Nuorten Kuntoutussäätiö, 123- 133.

Niiranen V., Seppänen- Järvelä R., Sinkkonen M., Vartiainen P. 2011. Johtaminen sosiaalialalla. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Piha, J. 1999. Lapsikeskeinen perheterapia. Teoksessa Aaltonen j. & Rinne R. (toim.) Perheterapiassa- vuoropuhelua vuosituhannen vaihteessa. Helsinki: Suomen Mielenterveysseuran Koulutuskeskus, 14- 18.

Pärnä K. 2010. Perhekuntoutus lasten ja perheiden palveluna. Teoksessa M. Törrönen, K. Pärnä (toim.) Voimaannuttavat suhteet perhekuntoutuksessa. 1. painos. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lasten ja Nuorten Kuntoutussäätiö, 41- 50.

Rautiainen M. (toim.) 2001. Vanhemmuuden roolikartta. Syvennä ja sovelle. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Rousu S. & Holma T. 2004. Lastensuojelupalvelujen ladunhallinta. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Salonen K. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI- henkilöstölle. 2013. Turun ammattikorkeakoulun puheenvuoroja 72. Turku: Suomen yliopistopaino.

Seikkula J. & Arnkil T. 2005. Dialoginen verkostotyö. Helsinki: Tammi.

Shell, D. 2008. Vuorovaikutteinen kehityspsykoterapia sellaisten vanhempien kanssa ,joiden elämänselityksessä on selvittämättömiä asioita. Becker- Weidman A. & Shell D. (toim.) Auta lasta kiintymään. Vuorovaikutteinen kehityspsykoterapia traumaperäisen kiintymyshäiriön hoidossa. Suomen Ritanen L. Tampere: PT- Kustannus, 151- 178.

Sinkkonen. J. 2002. Kiintymyssuhteiden häiriöiden yhteydet psykopatologiaan. Teoksessa M. Kalland, J. Sinkkonen (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. 1.- 2. painos. Helsinki: WSOY, 146- 173.

Telemäki M. & Bowles S. 2001. Seikkailukasvatuksen teoria ja käytäntö osa 1. Sarja B. Opetusmonisteita ja selosteita 15/2001. Oulun yliopiston Kajaanin opettajankoulutusyksikön julkaisu. Oulu: Oulun yliopistopaino.

Toikko, T. 2012. Sosiaalipalveluiden kehityssuunnat. Tampere: Juvenes Print.

Toikko T. & Rantanen T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisssessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. 3. korjattu painos. Tampere: Juvenes Print..

Tuurala T. Organisaation laatu. Teoksessa Rousu S. & Holma T. Lastensuojelupalvelujen laadunhallinta. Helsinki: Suomen kuntaliitto

Vilen, M., Leppämäki P. & Ekström L. 2008. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. 3. painos. Helsinki: WSOY.

Saariston Lapset oy

www.saaristonlapset.fi

viitattu 1.4.2014

Socca

www.socca.fi/files/90/Lastensuojelun-perhetyo_ammattikaytantona.pdf

viitattu 4.1.2014

Sosiaaliportti

www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/muuttukitoimet/perheensijoitus

viitattu 5.1.2014

THL

www.thl.fi_FI/web/fi/tilastot/aiheittain/lasten_sosiaalipalvelut/lastensuojelu-Lastensuojelu-THL

viitattu 1.5.2014

Valvira,

www.valvira.fi/files/tiedostot/i/l/ilmoitus_yksityisten_sosiaalipalvelujen_tuottamisesta.pdf

viitattu 5.1.2014

Laki yksityisistä sosiaalipalveluista 922/2011

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417

